

УДК 374.7-477.8

Л. І. Бондарева,
кандидат педагогічних наук

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ПІДГОТОВКА ДОРΟΣЛИХ ЯК НАГАЛЬНА ВИМОГА РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У статті доведена необхідність та визначені соціально-психологічні особливості професійної підготовки дорослих до підприємницької діяльності у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: підприємництво, професійна освіта, підприємницька підготовка дорослих, соціально-психологічні умови навчання дорослих.

Постановка проблеми. З перетворенням України на самостійну державу вища професійна освіта стала особистою справою українського народу. Розбудова системи вищої професійної освіти, її докорінне реформування мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні.

Одним із дієвих засобів залучення людини до активних цілеспрямованих дій у сфері виробництва й економіки є підприємництво. Перехід України до ринкових відносин і формування багатоскладної економіки зумовлюють необхідність у підготовці високопрофесійних фахівців у сфері підприємницької діяльності. За цих умов вони повинні на більш високому професійному рівні здійснювати необхідні заходи, спрямовані на стабілізацію розвитку народного господарства та подолання економічної кризи в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні питання, пов'язані з розвитком освіти дорослих, представлені у дослідженнях багатьох вітчизняних учених (О. В. Аніщенко, С. У Гончаренко, І. А. Зязюн, Г. М. Лактіонова, Н. Г. Ничкало, О. І. Огієнко, Н. Т. Протасова, С. О. Сисоєва, Л. Є. Сігаєва, В. В. Рибалка та ін.). У своїх дослідженнях учені розглядають різні питання, пов'язані з освітою дорослих. Окремим аспектам підприємницької підготовки майбутніх спеціалістів присвячені, зокрема, роботи Л. Володарської-Золи,

О. О. Романовського, Н. А. Побірченка, І. Ф. Прокопенко, В. Ю. Стрельнікової.

Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить, що проблемі підприємницької підготовки дорослих у вищих навчальних закладах (ВНЗ) приділяється мало уваги. У переважній більшості робіт розглядаються лише педагогічні умови економічної освіти молоді і практично не приділено уваги підприємницькій підготовці дорослих як економічних, так і неекономічних спеціальностей у ВНЗ.

Постановка завдання. Мета — довести необхідність професійної підготовки дорослих до підприємницької діяльності у ВНЗ та визначити соціально-психологічні особливості такої підготовки.

Виклад основного матеріалу. Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація й демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі — усе це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається. Особливе місце в цьому належить педагогічній науці, яка покликана відшукати і впровадити такі підходи, які допоможуть суттєво підняти рівень вищої освіти до рівня найкращих світових стандартів.

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства, яке потребує здійснення взаємозв'язку між реформуванням вищої професійної освіти та економікою України, що формує розвиток вільного підприємництва, приватної ініціативи, створення й функціонування нових господарських структур, є побудова системи економіко-правового державного регулювання економічних процесів, які вимагають глибоких економічних знань [3, 17]. Інтерес дорослих до набуття цих знань за останні роки в Україні надзвичайно зріс, оскільки відповідає їй бажанню швидше увійти у сферу підприємницької діяльності.

Отже, сьогодні потребує від вищих професійних закладів формування нового підходу до підготовки сучасних спеціалістів для ринкової економіки.

При цьому виникає проблема: як підготувати такого спеціаліста, який відповідав би сучасним вимогам ринкової економіки?

Кожна освітня система спрямована на реалізацію завдань суспільства щодо своїх членів, якими є і діти, і підростаюча молодь, і дорослі люди. Історія освітніх технологій навчання дітей і підростаючої молоді має багаті традиції, а історія освітніх технологій

навчання дорослих є молодістю і базується на потребах дорослих людей, їхніх психологічних і соціальних характеристиках.

Сьогодні, як і раніше, люди створюють шляхи до успіху, та багато з них, як показує життєвий досвід, знаходять їх у здійсненні підприємницької діяльності. Одним з основних недоліків традиційної системи освіти у вищій професійній школі була і є сьогодні відсутність цілеспрямованої професійної підготовки до підприємницької діяльності, яка найчастіше розглядається як додаткова складова вивчення окремих навчальних дисциплін економічного циклу на перших курсах навчання у ВНЗ. Цей блок підприємницьких дисциплін характеризується відірваністю теоретичного навчання від виробничої діяльності, що свідчить про недостатню практичну підготовку майбутніх спеціалістів в підприємстві та бізнесі.

За цих умов створюється складна професійно-життєва ситуація, котра пов'язана з діяльністю професійних кадрів у сфері підприємництва і бізнесу. Так, молоді «новоспечені» спеціалісти, що отримали сучасні професійні знання, не мають належного досвіду у професійній діяльності як в цілому за фахом, так і в підприємстві зокрема. А дорослі спеціалісти, які мають величезний практичний досвід, відчувають потребу в сучасних знаннях, за якими країна живе та постійно змінюється в умовах ринкової економіки. У цьому контексті особливу увагу привертають проблеми, пов'язані з професійною підготовкою саме дорослих до підприємницької діяльності під час здобуття другої вищої освіти.

Зазначимо, що в процесі професійної підготовки дорослих до підприємницької діяльності у ВНЗ важливе місце займає розуміння їхніх психологічних і соціальних характеристик, що базується на таких положеннях [1, 48–50]:

— доросла людина — незалежна, самостійна особистість.

— дорослі мають чималий набутий досвід, що визначає їхній шлях у навчанні.

Дорослі люди цінують власний досвід і спираються передусім на нього при вивченні будь-яких питань свого життя, зокрема й навчальних. Знання, здобуті в досвіді, є власним надбанням людини, і надалі їх легко застосовувати на практиці.

Однак життя весь час змінюється, і досвід, набутий в професійній підготовці багато років тому, вже не може слугувати орієнтиром у професійній діяльності на іншому етапі розвитку суспільства (в якому тепер мають жити дорослі люди), а відтак успішність дорослих

людей залежатиме від їхньої здатності переглядати й переосмислювати надбання їх минулого професійного досвіду.

Створюючи у професійній підготовці атмосферу довіри, можна допомогти дорослим створити простір для обміну думками та своїм професійним досвідом для їх переосмислення та прийняття нових рішень, що слугуватимуть орієнтиром у нових умовах соціального життя.

1. Соціальний статус і конкретний період життя дорослої людини безпосередньо впливає на процес опанування нею знаннями.

2. Дорослі дотримуються тієї точки зору, що потрібні лише ті знання, які можна безпосередньо застосувати на практиці.

Досвід життя дорослих людей, їхня професійна діяльність та місце у соціумі (соціальний статус) окреслюють коло їхніх актуальних потреб, визначаючи пріоритети витрат свого часу. У дорослому житті часові межі світлового дня залишаються такими самими ж, як і у дітей, однак обсяг навантаження збільшується, як і потреба у відновленні своїх сил.

Тому розроблення навчальних пропозицій, прицільне визначення обсягу навчального матеріалу, узгодження всіх компонентів процесу навчання мотивуватиме дорослих людей скористатися послугами того ВНЗ, який більше відповідатиме потребам дорослих щодо економії їхнього часу, енергетичних затрат у співвіднесенні з отриманими результатами.

Із цього приводу особливого значення набуває необхідність у підсиленні підприємницької орієнтації в навчальному процесі вищої професійної освіти, яке супроводиться широким упровадженням нових педагогічних та інформаційних технологій; переорієнтації навчальних планів і програм, включенні до них нових предметів, розроблених на базі інтегрованих підходів; використанні нових форм і методів навчання.

Аналіз наукової літератури свідчить, що значна кількість навчальних закладів вищої освіти в тій чи іншій мірі працює у цьому режимі. Але відсутність наукової бази, невідпрацьованість механізмів значно знижують результативність й ефективність підприємницької підготовки, яка впроваджується у педагогічний процес. Разом з тим нечіткість, розмитість термінологічного апарату, вихідних теоретичних положень обмежують обмін досвідом, який вже виправдав себе [2, 245].

Висновок. Викладене визначає нагальну потребу в розробленні нових педагогічних технологій як виклику XXI століття, які об'єк-

тивно зумовлюють необхідність у широкому впровадженні теоретичних і методичних підходів до змісту й організації навчання дорослих підприємницької діяльності в умовах неперервної професійної освіти.

В статье доказана необходимость и определены социально-психологические особенности профессиональной подготовки взрослых к предпринимательской деятельности в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: предпринимательство, профессиональное образование, предпринимательская подготовка взрослых, социально-психологические условия обучения взрослых.

In the clause the necessity is proved and the social — psychological features of professional training of the adults to enterprise activity in higher educational institutions are determined.

Key words: business, vocational training, entrepreneurship preparation of adult, social — psychological conditions of training of the adults.

Література

1. Кулюткин Ю. П. Технология обучения взрослых: [учебник для студентов высших учеб. завед.] / Ю. Н. Кулюткин — М., 2008. — 398 с.
2. Побірченко П. Розвиток у старшокласників особистісної готовності до підприємницької діяльності / Н. Побірченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 1998. — № 5. — С 245-248.
3. Прокопенко П. Ф. Людина в світі економіки та бізнесу / П. Д. Прокопенко. — Харків : Основа, 2006. — 310 с